

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

ORIGINAL ARTICLE

ARTYKUŁ

ACTIVITIES OF THE STATE IN THE SCOPE OF SUPPORTING DEVELOPMENT OF ACCOMODATION AND FOOD COMPANIES-CURRENT CONDITION VERSUS CONDITION DESIRED BY ENTREPRENEURS

DZIAŁANIA PAŃSTWA W ZAKRESIE WSPIERANIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORSTW GASTRONOMICZNYCH I NOCLEGOWYCH – STAN OBECNY I POŻĄDANY PRZEZ PRZEDSIĘBIORCÓW

Marek Kuźmicki, Adam Szepeluk

Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Kuźmicki M., Szepeluk A. (2015), *Działania państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw gastronomicznych i noclegowych – stan obecny i pożądany przez przedsiębiorców/ Activities of the state in the scope of supporting development of accomodation and food companies-current condition versus condition desired by entrepreneurs*. Economic and Regional Studies, vol. 8, no.2, pp. 38-53.

Summary: The main focus of the study is on evaluation, from entrepreneurs perspective, of the current and the future desired level of activity on the part of the state for creating favorable conditions for accommodation and food facilities' development within the Lublin province. In April and May 2013, in the Lublin province a sample of 317 accommodation and food companies was interviewed through computer-assisted web interview (CAWI). According to the entrepreneurs the state shows little involvement in creating solutions facilitating business activities. Among the most severely criticized the following were indicated: tourism and fiscal policies, and too high charges imposed on employers on account of employing workers. Changes are needed in these areas. Many of the interviewed claimed that in the future the state should intensify activities aimed at both para-tourist and tourist infrastructure development.

Streszczenie: Opracowanie koncentruje się na ocenie z punktu widzenia przedsiębiorców obecnej, a także pożądanej w przyszłości aktywności państwa w tworzeniu uwarunkowań sprzyjających rozwojowi punktów i zakładów gastronomicznych oraz obiektów noclegowych funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Badanie metodą wspomaganego komputerowo wywiadu CAWI (ang. computer-assisted web interview) na próbie 317 przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe zrealizowano w kwietniu i maju 2013 roku na obszarze województwa lubelskiego. W opinii przedsiębiorców państwo generalnie mało aktywnie włącza się w kreowanie rozwiązań ułatwiających prowadzenie działalności gospodarczej. Szczególnie krytycznie oceniono przyjętą politykę turystyczną i fiskalną oraz zbyt wysokie obowiązkowe obciążenia pracodawców wynikające z faktu zatrudniania pracowników. W tych obszarach potrzebne są zmiany. W opinii wielu uczestników badania państwo w przyszłości powinno intensyfikować działania prowadzące do rozwoju infrastruktury ogólnej, a także turystycznej.

Keywords: accommodation and food company, development, activity of the state

Słowa kluczowe: przedsiębiorstwo gastronomiczne i noclegowe, rozwój, aktywność państwa

Introduction

The bioeconomy's cross-cutting nature offers an opportunity to comprehensively address social and business issues such as achieving sustainable economic growth. In order to remain competitive and maintain jobs in the light of rising markets in the developing world, the European bioeconomy sec-

Wstęp

Złożony charakter biogospodarki stanowi szansę na zajęcie się w kompleksowy sposób problemami natury społeczno-gospodarczej, między innymi takimi jak zapewnienie zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Aby zachować swoją konkurencyjność i miejsca pracy w kontekście rozwoju rynków w krajach

Address for correspondence: dr Marek Kuźmicki, mgr Adam Szepeluk, Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska, Sidor-ska 95/97, 21-500 Biała Podlaska, Poland; phone: +48 83 344-99-05; e-mail: marekbp7@gmail.com

Full text PDF: www.ers.edu.pl; Open-access article.

Copyright © Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska, Sidor-ska 95/97, 21-500 Biała Podlaska;

Indexation: Index Copernicus Journal Master List ICV 2014: 70.81 (6.96); Polish Ministry of Science and Higher Education 2014: 4 points.

tors need to innovate and further diversify¹. In order to achieve market success bioeconomy entities must create favourable conditions for development.

The author of this paper concentrates on accommodation and food companies which are supplied by primary production² entities and food entities. Accommodation and food companies have been included in Polish Classification of Activities, as presented in the following table 1.

rozwijających się, europejskie sektory biogospodarki muszą być innowacyjne i zróżnicowane¹. Warunkiem osiągnięcia sukcesu rynkowego jest stworzenie przez otoczenie podmiotów współtworzących biogospodarkę sprzyjających uwarunkowań rozwoju.

W zakresie zainteresowań autora znalazły się przedsiębiorstwa gastronomiczne oraz noclegowe, które są zaopatrywane przez podmioty tworzące produkcję podstawową² oraz trudniące się przetwórstwem spożywczym. Przedsiębiorstwa świadczące usługi noclegowe i gastronomiczne zostały ujęte w Polskiej Klasyfikacji Działalności, co przedstawia tabela 1.

Table 1. Classification of accommodation and food service activities according to Polish Classification of Activities (PKD -Polska Klasyfikacja Działalności)

Tabela 1. Klasyfikacja działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi w PKD

Division/ Dział	Group/ Grupa	Class/ Klasa	Subclass/ Podklasa	The name of grouping/ Nazwa grupowania
Section I \ Sekcja I		Accommodation and food service activities/ Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi		
55				Accommodation/ Zakwaterowanie
	55.1	55.10	55.10.Z	Hotels and similar accommodation/ Hotele i podobne obiekty zakwaterowania
	55.2	55.20	55.20.Z	Holiday and other short-stay accommodation/ Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania
	55.3	55.30	55.30.Z	Camping grounds (including grounds for camping vehicles), and campsites/ Pola kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe
	55.9	55.90	55.90.Z	Other accommodation/ Pozostałe zakwaterowanie
56				Food service activities/ Działalność usługowa związana z wyżywieniem
	56.1	56.10		Restaurants and other eating places/ Restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne
			56.10.A	Restaurants and other eating places/ Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne
			56.10.B	Mobile eating places/ Ruchome placówki gastronomiczne
	56.2			Food and other food service activities/ Przygotowanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (catering) i pozostała gastronomiczna działalność usługowa
		56.21	56.21.Z	Food/ Przygotowanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (catering)
		56.29	56.29.Z	Other food service activities/ Pozostała usługowa działalność gastronomiczna
	56.3			Beverageserving activities/ Przygotowywanie i podawanie napojów

Source: B. Kozłocka, K. Osowska, *Przedsiębiorstwo gastronomiczne*, Difin, Warszawa 2012, p. 19; <http://www.stat.gov.pl>, access: (29.10.2009).

Źródło: B. Kozłocka, K. Osowska, *Przedsiębiorstwo gastronomiczne*, Difin, Warszawa 2012, s. 19; podaje za <http://www.stat.gov.pl>, dostęp: (29.10.2009).

¹ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Innovating for Sustainable Growth: A Bioeconomy for Europe*, http://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/201202_innovating_sustainable_growth_pl.pdf, access: (14.04.2014).

² Primary production includes agriculture, forestry, fisheries and aquaculture; Communication from the Commission to the European Parliament, ..., op. cit., access: (04/14/2014).

¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Innowacje w służbie zrównoważonego wzrostu: biogospodarka dla Europy*; http://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/201202_innovating_sustainable_growth_pl.pdf, dostęp: (14.04.2014).

² Produkcja podstawowa obejmuje rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo i akwakulturę; Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, ..., op. cit., dostęp: (14.04.2014).

The efficiency of a business activity is largely dependent on entrepreneur's³ ability to function in turbulent environment. One of its important elements is system environment¹ created by the state. It plays a key role in a business recovery process, which inspired the author to do empirical research. Among the factors which affect companies' situation are: condition and tendency of economic growth, the currency stability, the level of demand and supply on domestic and foreign markets, financial and tax system regulation. These factors in large measure enable small and medium companies to accumulate capital in order to self-finance their ongoing business and future development. Economic policy of the state leads to many phenomena modifying the behavior of market economy entities (Drab-Kurowska, Sokół 2010, p. 99).

Implementation of the principles of economic policy aimed at creating favorable conditions for company development requires certain methods and instruments. The most important ones are (Nehring 2004, p. 63-64):

- Creating financial support system for business entities and facilitating access to external financial sources
- Increasing access to funds through the development of non-bank financial institutions for example venture capital funds, over the counter market
- Reducing indirect costs in labour costs
- Successive reducing tax burden and simplifying tax system
- Developing business supporting infrastructure enabling access to knowledge about running a business through training, consulting, etc.
- Developing acceptable forms of financial support for export business (sureties and guarantees)
- Creating systems fostering investing activity and transferring innovation and technology

Over the last 25 years small businesses have flourished in Poland. The market situation has been affected by the economic transformation. In Poland micro and small businesses still can develop, which is reflected in lower than the average in the European Union countries number of people working on their own account (among the total number of people working in economic sector) and in considerable spatial differences in the level of market saturation with small firms (Lichniak 2011, p. 11).

This study concentrates on both current and future desired activity of the state for creating favourable conditions for accommodation and food facilities' development⁴ within the Lublin province. The

Efekty działalności gospodarczej w bardzo dużej mierze są uzależnione od umiejętności funkcjonowania przez przedsiębiorców w warunkach turbulentnego otoczenia. Jego istotnym elementem jest otoczenie systemowe³ kreowane przez państwo. Ma ono ogromne znaczenie w procesie ożywiania działalności gospodarczej, co stało się inspiracją do realizacji badań empirycznych autora. Sytuacja przedsiębiorstw uzależniona jest m.in. od stanu i tendencji wzrostu gospodarczego, stabilności waluty, poziomu popytu i podaży na rynkach krajowych i zagranicznych, a także regulacji systemu finansowo-podatkowego, od których w dużej mierze zależy możliwość akumulowania przez małe i średnie przedsiębiorstwa kapitału w celu samofinansowania bieżącej działalności i rozwoju. Polityka gospodarcza państwa decyduje o pojawieniu się wielu zjawisk modyfikujących zachowania podmiotów funkcjonujących w gospodarce rynkowej (Drab-Kurowska, Sokół 2010, s. 99).

Realizacja założeń polityki gospodarczej państwa uwzględniającej tworzenie sprzyjających uwarunkowań rozwoju przedsiębiorstw wymaga stosowania właściwych metod i instrumentów. Do najistotniejszych należy zaliczyć (Nehring 2004, s. 63-64):

- tworzenie systemu wsparcia finansowego podmiotów gospodarczych, ułatwiającego dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania,
- zwiększanie dostępu do środków finansowych poprzez rozwój pozabankowych instytucji otoczenia finansowego, np. fundusze venture capital, pozagiełdowy rynek papierów wartościowych,
- zmniejszanie kosztów pośrednich w kosztach pracy,
- sukcesywne zmniejszanie obciążeń podatkowych i upraszczanie systemu podatkowego,
- rozwój infrastruktury wspierania biznesu umożliwiającej dostęp do wiedzy z zakresu prowadzenia przedsiębiorstwa poprzez szkolenia, doradztwo itp.,
- rozwój dopuszczalnych form finansowania działalności eksportowej (poręczenia i gwarancje),
- stworzenie systemów zachęcających do działalności inwestycyjnej oraz transferu innowacji i technologii.

Ostatnich 25 lat to okres ekspansywnego rozwoju drobnej przedsiębiorczości w Polsce. Sytuacja na rynku jest efektem transformacji gospodarki. Możliwości dalszego rozwoju mikro oraz małych przedsiębiorstw są w Polsce nadal duże, o czym świadczy niższy niż średni w krajach Unii Europejskiej udział liczby pracujących na własny rachunek w łącznej liczbie pracujących w gospodarce oraz znaczne różnice przestrzenne w stopniu nasycenia małymi firmami (Lichniak 2011, s. 11).

³ System environment are market mechanisms which regulate the economy, social and economic policy of the state with its formal and legal background; M. Angowski, Wpływ otoczenia na rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach wiejskich, Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Lublinie, Lublin 2005, p. 15

⁴ Here company's development means any activities leading to the improvement of a company's effectiveness or market position. The measures of company's development were: financial result, return on sales ratio, sales revenues dynamics, financial liquidity, value of available assets, level of employment, investing activity

³ Otoczenie systemowe stanowią rynkowe mechanizmy regulujące funkcjonowanie gospodarki, polityka społeczno-gospodarcza państwa oraz kształtujące ją czynniki formalno-prawne; M. Angowski, Wpływ otoczenia na rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach wiejskich, Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Lublinie, Lublin 2005, s. 15.

paper provides the evaluation, from entrepreneurs' perspective, of the economic policy of the state and formal and legal factors affecting this policy.

Methodology of the research

In order to define a research sample for empirical research on accommodation and food companies within the Lublin province, 4 townships and 20 country districts of the Lublin province were divided into 4 diversified groups. Cluster analysis through Quick Cluster method was used for grouping. The choice of the clusters (groups of townships and country districts) was determined by the meas-

Niniejsze opracowanie koncentruje się na ocenie obecnej, a także pożądanej w przyszłości aktywności państwa w tworzeniu uwarunkowań sprzyjających rozwojowi⁴ punktów i zakładów gastronomicznych oraz obiektów noclegowych funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Ocena polityki gospodarczej państwa oraz kształtujących ją czynników formalno-prawnych została dokonana z punktu widzenia przedsiębiorców.

Metodyka badań

W celu określenia próby badawczej wykorzystanej do badań empirycznych przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe na obszarze województwa lubelskiego, podzielono 4 powiaty grodzkie i 20 powiatów ziemskich województwa na cztery zróżnicowane względem siebie grupy. Do podziału wykorzystano analizę skupień metodą k-średnich (Quick Cluster). Podstawą do

Figure 1. Territorial scope of empirical research

Rysunek 1. Obszar badań empirycznych

Source: own elaboration.

Źródło: opracowanie własne.

ures of quantitative development of accommodation and food facilities and also by using accommodation facilities of the analyzed area. The research sample was selected through two-stage random

⁴ Pod pojęciem rozwoju przedsiębiorstw rozumiano wszelkiego rodzaju zmiany dokonujące się w przedsiębiorstwach, powodujące poprawę ich efektywności działania i pozycji rynkowej. Za mierniki rozwoju przedsiębiorstw przyjęto: uzyskiwany wynik finansowy, wskaźnik rentowności sprzedaży, dynamikę przychodów ze sprzedaży, płynność finansową, wartość posiadanych aktywów, poziom zatrudnienia, aktywność inwestycyjną.

sampling. The first stage of the sampling focused on defining research location. Townships and country districts were treated as basic units because they provided, indispensable for the research, statistical data concerning accommodation and food facilities. The research location was divided into: area I – cities: Lublin, Zamość, area II – cities: Biała Podlaska, Chełm, area III – counties: Janów Lubelski County, Łuków County, Opole County, Parczew County, Tomaszów Lubelski County, area IV – counties: Puławy County, Włodawa County. Figure 1 presents territorial scope of the research.

The second stage of the sampling focused on selecting specific business entities taking into consideration typology and spatial arrangement. The address file of accommodation and food facilities created on the basis of the data taken from the Statistical Office in Lublin was used as a sampling frame. Subjective scope of the research covered 317 business entities, including 24 accommodation facilities, 46 accommodation and food facilities and 247 food facilities. The research sample included hotels, motels, other accommodation, holiday centres, training and recreation centres, sports and leisure centres, youth hostels, restaurants, bars, canteens and eating places.

The research using CAWI method (computer-assisted web interview) was conducted in April and May 2013.

Results

The research allowed to evaluate the current and the future desired level of activity on the part of the state aimed at supporting accommodation and food companies' development. A large percentage of respondents - 28,08 % - claims that the tourism policy⁵ implemented by the government insufficiently takes care of their interest. Respondents are dissatisfied with the effectiveness of accepted planning documents concerning tourism development in practice, and 48,9 % of the interviewed claims that the state shows little activity in this area. More than half of respondents (56,78%) think that the government should be more active as

ustalenia skupień (grup powiatów) było wykorzystanie wskaźników charakteryzujących ilościowy rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej oraz wykorzystanie bazy noclegowej analizowanego obszaru. Próba badawcza wyłoniona do badań empirycznych została ustalona przy wykorzystaniu metody doboru losowego, dwustopniowego. Pierwszy stopień doboru losowego był związany z określeniem obszaru badań. Za podstawową jednostkę przyjęto obszar powiatu, gdyż na tym poziomie terytorialnym były dostępne dane statystyczne dotyczące bazy noclegowej i gastronomicznej, niezbędne do analizy. Obszar badań został podzielony na: obszar 1 - miasta: Lublin, Zamość, obszar 2 - miasta: Biała Podlaska, Chełm, obszar 3 - powiaty: janowski, łukowski, opolski, parczewski, tomaszowski, obszar 4 - powiaty: puławski, włodawski. Zakres przestrzenny badań empirycznych prezentuje rysunek 1.

Drugi stopień doboru losowego jednostek do próby był związany z losowaniem konkretnych podmiotów gospodarczych w układzie rodzajowym i przestrzennym. Operat stanowiła baza adresowa punktów i zakładów gastronomicznych oraz obiektów noclegowych utworzona z danych uzyskanych przez autora w Urzędzie Statystycznym w Lublinie. Zakres podmiotowy badań stanowiło 317 podmiotów gospodarczych, w tym 24 świadczące usługi noclegowe, 46 świadczących usługi noclegowe i gastronomiczne oraz 247 świadczących usługi gastronomiczne. W próbie badawczej znalazły się hotele, motele, inne obiekty hotelowe², ośrodki wczasowe, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, ośrodki rekreacyjno-sportowe, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, restauracje, bary³, stołówki i punkty gastronomiczne⁴.

Badanie metodą wspomaganego komputera wywiadu CAWI (ang. *computer-assisted web interview*) zrealizowano w kwietniu i maju 2013 roku.

Wyniki badań

Zrealizowane badania pozwoliły dokonać oceny bieżącej aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe. Znaczna część respondentów, bo 28,08% twierdzi, że wdrażana przez rząd polityka turystyczna⁵ nie uwzględnia w dostatecznym stopniu ich interesów. Ankietowani nie są zadowoleni ze skuteczności realizacji przyjętych dokumentów planistycznych dotyczących rozwoju turystyki w praktyce. Państwo zostało w tej sferze ocenione jako mało aktywne przez 48,9% badanych. Ponad połowa, bo 56,78% respondentów

⁵ Tourism Policy concerns any activities performed by authorities (international, domestic, regional, local) Aimed at satisfying tourism needs of their own society, rational use of job and capital resources (including environment and culture) in tourism economy, modelling optimal size and structure of tourism movement and creating favourable conditions for future tourism development with respect to its numerous functions and relations to other social and economic spheres; Alejski W., Marciniak T., 2003: Międzynarodowe organizacje turystyczne, Albis, Kraków, p. 284

⁵ Polityka turystyczna to wszelkie działania władz różnego szczebla (międzynarodowego, krajowego, regionalnego i lokalnego), mające na celu zaspokojenie potrzeb turystycznych własnego społeczeństwa, racjonalne wykorzystanie zasobów pracy i kapitału (w tym środowiska przyrodniczego i kulturowego) w sferze gospodarki turystycznej, kształtowanie optymalnych rozmiarów i struktury ruchu turystycznego oraz stwarzanie warunków do dalszego rozwoju turystyki, z uwzględnieniem jej licznych funkcji oraz związków z innymi sferami życia społecznego i gospodarczego; Alejski W., Marciniak T., 2003: Międzynarodowe organizacje turystyczne, Albis, Kraków, s. 284.

far as enforcing fiscal policy⁶ is concerned as entrepreneurs find such policy beneficial. The current condition of fiscal policy largely hinders accommodation and food companies' development within the Lublin province. Many respondents (55,84%) criticize the state for avoiding decisive actions which would help to reduce compulsory charge imposed on employers⁷, in particular costs connected with social insurance contribution. Most of the respondents (79,50% of the respondents and 77,28% of the respondents) were of the same opinion about the state's aspiration to create the freedom in border movement for citizens from outside the European Union countries as well as about organizing trainings and educational activities. They claimed that the state's activities in these areas are neither active nor passive. Among the most frequently praised forms of supporting the interviewed companies were activities connected with tourist⁸ and para-tourist⁹ infrastructure development - 44,16%, and promoting country and its regions treated as a tourist product - 36,6%. Figure 2 presents the results concerning the evaluation of the level of activity on the part of the state aimed at supporting accommodation and food companies' development within the Lublin province.

The research allowed to evaluate specific forms of the activities of the state in supporting accommodation and food companies' development on a 1-5 ordinal scale where 1 means - no action, 5 - strong action. Respondents' summary evaluation from all the research locations fluctuates around 1,99 - 3,20 points, which indicates poor or moderate activity of the state in developing interviewed companies. The activities of the state that received the best, but still only moderate evaluation are infrastructure development - 3,20 points, and the promotion of the country and the region - 3,12 points. Analysis of the research indicates statistically important differences in the evaluation of the factors mentioned by the respondents from Lublin and Zamość in relation to the evaluation received from the respondents from other places. The most severely criticized (1,99 points) was the accepted shape and the way of implementation of tourism policy which is visible in regulations and activities concerning tourism development strategy. There

uznaje rząd za mało aktywny we wprowadzaniu polityki fiskalnej⁶ korzystnej z punktu widzenia przedsiębiorców. Jej obecny kształt w istotnej mierze utrudnia rozwój działalności gospodarczej właścicieli punktów i zakładów gastronomicznych oraz obiektów noclegowych funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Znaczny odsetek uczestników badania - 55,84% krytykuje państwo za brak zdecydowanych kroków, które doprowadziłyby do zmniejszenia obowiązkowych obciążeń pracodawców⁷, szczególnie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne. W ocenie dążeń państwa do stworzenia swobody ruchu granicznego dla obywateli państw spoza Unii Europejskiej oraz organizowania szkoleń i działań edukacyjnych zdecydowana większość badanych była zgodna. Określiła ona (odpowiednio 79,50% badanych oraz 77,28% badanych) we wspomnianych kwestiach działania państwa jako ani aktywne, ani nieaktywne. Najczęściej wśród form wspierania rozwoju badanych przedsiębiorstw z aprobatą odnoszono się do działań dotyczących rozwoju infrastruktury turystycznej⁸ i ogólnej (paraturystycznej)⁹ - 44,16% oraz działań związanych z promocją kraju i jego poszczególnych regionów traktowanych jako produkt turystyczny - 36,6%. Wyniki badań związane z oceną aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego przedstawia rysunek 2.

Badanie umożliwiło oceną wyszczególnionych form aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe w skali porządkowej 1-5, gdzie 1 oznaczało - nieaktywne działania państwa, 5 - bardzo aktywne działania państwa. Sumaryczne oceny respondentów ze wszystkich obszarów badań oscylują w granicach 1,99 - 3,20 punkta, co wskazuje na małą lub umiarkowaną aktywność państwa w działaniach rozwojowych adresowanych do badanych przedsiębiorstw. Te najwyżej, choć tylko umiarkowanie ocenione to rozwój infrastruktury - 3,20 punkta oraz promocja kraju i regionu - 3,12 punkta. Analiza badań wskazuje na istotnie statystycznie różnice w ocenie wspomnianych czynników przez respondentów w Lublina i Zamościa w od-

⁶ Fiscal Policy concerns activities performed by the state affecting revenue collection (usually comes from public debt and taxes) and expenditure (for example subventions, domestic investments, etc.)

⁷ By the notion of compulsory charge imposed on employers the author understands pension and disability pension contributions, sickness and accident insurance contributions, contribution to the Company Social Benefit Funds, benefit funds, costs connected with Management of Health and Safety at Work Regulations

⁸ Tourism infrastructure includes elements of accommodation and food facilities as well as service, trade, entertainment, cultural and sports facilities which allow tourists to add variety while spending free time.

⁹ Regardless of the level of tourism development in a given area, tourist infrastructure is supplemented with para-tourist infrastructure. Para-tourist infrastructure comprises means of transport in a given tourist area, administrative and service offices, social and cultural facilities. Main role of para-tourist facilities is providing services to the inhabitants of a particular region, and tourists constitute only some proportion of the users.

⁶ Polityka fiskalna jest rozumiana jako ogół działań państwa kształtujących wpływy budżetowe (pochodzące głównie z podatków i zadłużenia publicznego) oraz wydatki państwa (np. subwencje, inwestycje państwowe, itp.).

⁷ Obowiązkowe obciążenia pracodawców autor utożsamia: ze składkami emerytalnymi, rentowymi, wypadkowymi, zdrowotnymi, przekazywanymi do ZUS, odpisami na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, świadczeniami socjalnymi, obciążeniami wynikającymi z przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.

⁸ Infrastrukturę turystyczną tworzą urządzenia bazy noclegowej i gastronomicznej oraz obiekty o charakterze usługowym, handlowym, rozrywkowym, kulturalnym, sportowym umożliwiające turystom urozmaicenie czasu wolnego.

⁹ Niezależnie od rozwoju turystyki na danym obszarze infrastruktura turystyczna uzupełniana jest infrastrukturą ogólną (paraturystyczną). Tworzą ją środki komunikacji danego obszaru turystycznego, urzędy administracyjno-usługowe, obiekty kulturalne i socjalne. Głównym zadaniem urządzeń paraturystycznych jest obsługa stałych mieszkańców danego regionu, a turyści stanowią tu jedynie pewien odsetek użytkowników.

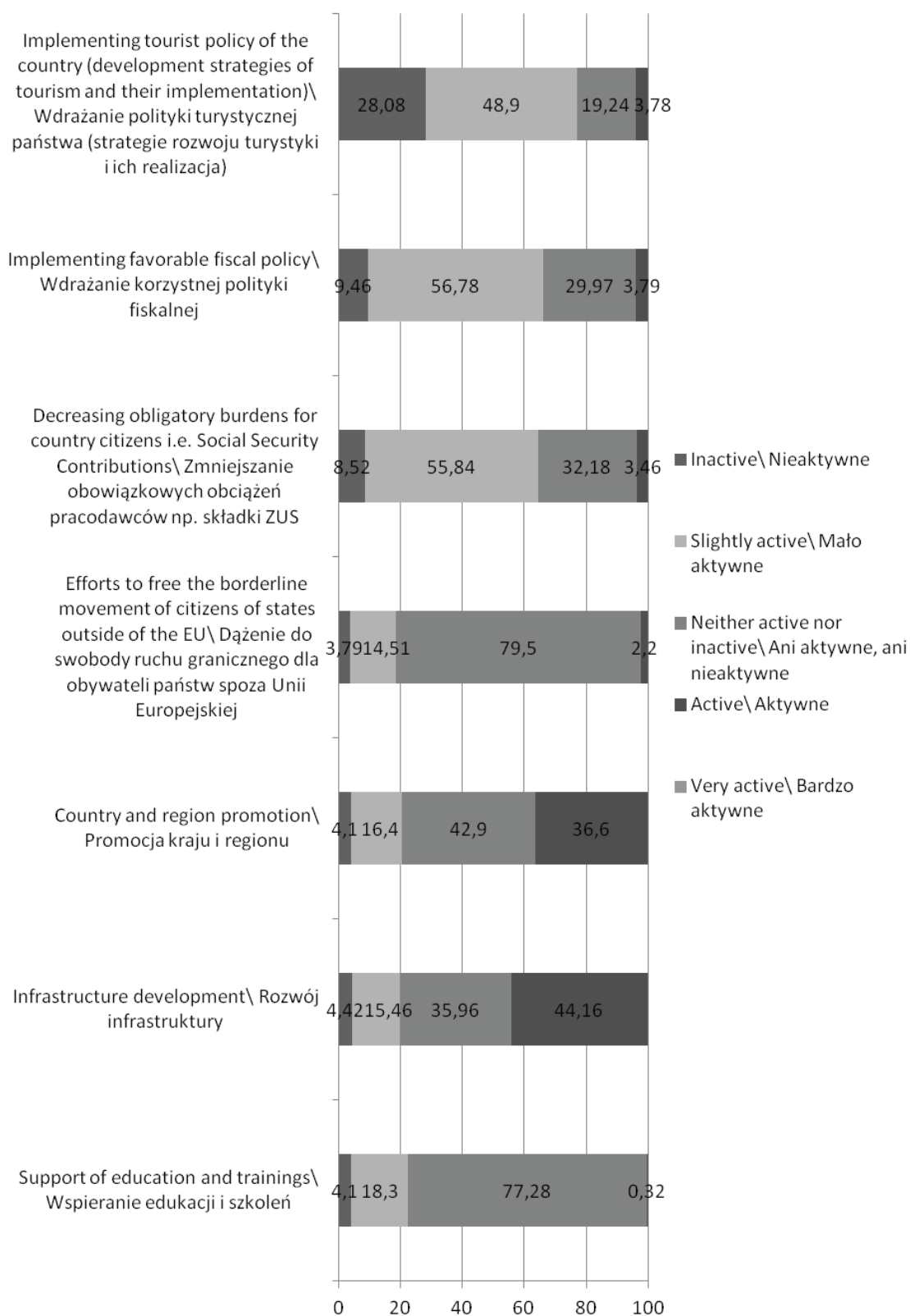

Figure 2. Evaluation of the level of activity on the part of the state aimed at supporting accommodation and food companies' development – answering structure (%)

Rysunek 2. Ocena aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe – struktura odpowiedzi (%)

Source: Authors on the basis of surveys.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

are statistically important differences in the evaluation of this factor between the results from Lublin and Zamość and the results from Biała Podlaska, Chełm, Janów Lubelski County, Łuków County, Opole County, Parczew County, Tomaszów Lubelski County. It should also be noted that respondents reacted negatively to fiscal policy which is advantageous to entrepreneurs - 2,28 points, and to reducing compulsory charge imposed on employers on account of social contributions (2,31 points). In the evaluation of these factors there are statistically important differences between the results from Lublin and Zamość and the results from country districts, which is presented in table 2.

niesieniu do ocen respondentów z innych obszarów badań. Przedsiębiorcy najbardziej krytycznie oceniają przyjęty kształt i sposób realizacji polityki turystycznej państwa, która przejawia się w zapisach i działaniach wynikających ze strategii rozwoju turystyki – 1,99 punkta. W ocenie tego czynnika istnieją istotne statystycznie różnice między wynikami z Lublina i Zamościa, a wynikami z Białej Podlaskiej, Chełma oraz powiatów janowskiego, łukowskiego, opolskiego, parczewskiego oraz tomaszowskiego. Na uwagę zasługuje także niski stopień aprobaty przez respondentów działań rządu dotyczących wdrażania korzystnej dla przedsiębiorców polityki fiskalnej – 2,28 punkta oraz zmniejszania obowiązkowych obciążeń pracodawców z tytułu składek społecznych – 2,31 punkta. W ocenie tych czynników między wynikami z Lublina i Zamościa oraz wynikami uzyskanymi na terenie powiatów ziemskich istnieją istotne statystycznie różnice, co przedstawia tabela 2.

Table 2. Evaluation of the level of activity on the part of the state aimed at supporting accommodation and food companies' development

Tabela 2. Ocena aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe

Activities of the state/ Działania państwa	Area/ Obszar				Total/ Ogół
	1	2	3	4	
Implementation of tourism policy of the state/ Wdrażanie polityki turystycznej państwa	2,26 ^{a,b}	1,73 ^a	1,90 ^b	1,98	1,99
Implementation of favorable fiscal policy/ Wdrażanie korzystnej polityki fiskalnej	2,63 ^{a,b}	2,32	2,14 ^a	2,20 ^b	2,28
Reducing compulsory charge imposed on employers/ Zmniejszanie obowiązkowych obciążeń pracodawców	2,63 ^{a,b}	2,50	2,17 ^a	2,18 ^b	2,31
Aspiration to create the freedom in borderline movement for citizens from outside the European Union countries/ Dążenie do swobody ruchu granicznego dla obywateli państw spoza UE	2,74	2,91	2,82	2,78	2,80
The promotion of the country and the region/ Promocja kraju i regionu	2,80 ^{a,b,c}	3,59 ^a	3,16 ^b	3,25 ^c	3,12
Infrastructure development/ Rozwój infrastruktury	2,79 ^{a,b}	3,32	3,28 ^a	3,47 ^b	3,20
Supporting education and trainings/ Wspieranie edukacji i szkoleń	2,67	2,86	2,75	2,75	2,74

^{a,b,c} – indicates substantial difference ($p < 0,05$).

Signs: area 1 - cities: Lublin, Zamość; area 2 - cities: Biała Podlaska, Chełm; area 3 - counties: Janów Lubelski County, Łuków County, Opole County, Parczew County, Tomaszów Lubelski County; area 4 – counties: Puławy County, Włodawa County
Numbers correspond with scale values 1-5: 1 - state takes no action, 5 – state takes very strong action

^{a,b,c} - wskazuje na istotną różnicę pomiędzy daną parą średnich ($p < 0,05$).

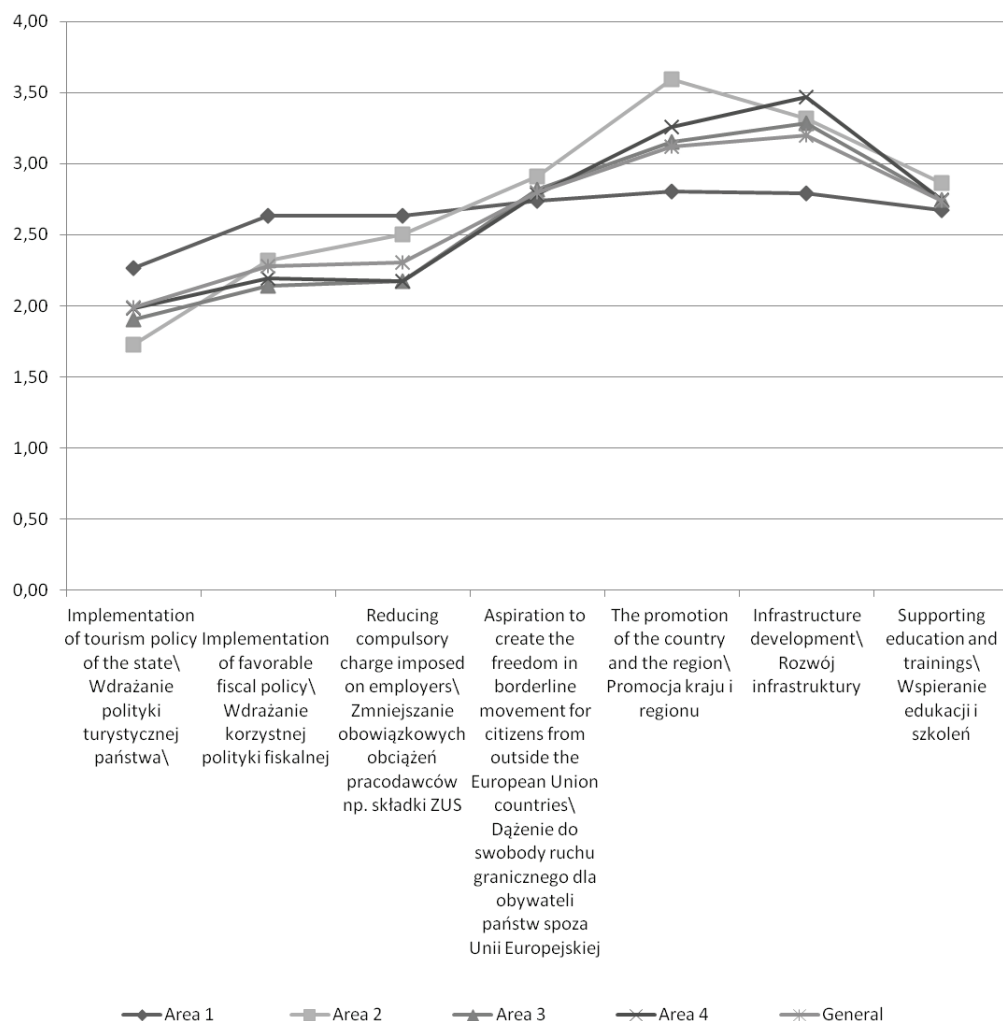
Oznaczenia: obszar 1 - miasta: Lublin, Zamość; obszar 2 - miasta: Biała Podlaska, Chełm; obszar 3 - powiaty: janowski, łukowski, opolski, parczewski, tomaszowski; obszar 4 - powiaty: puławski, włodawski.

Liczby odpowiadają wartościom skali 1-5, gdzie 1 - nieaktywne działania państwa, 5 - bardzo aktywne działania państwa.
Source: Authors on the basis of surveys.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Figure 3. presents the results graphically.

Analizowane wyżej wyniki badań w sposób graficzny przedstawia rysunek 3.

Signs: area 1 - cities: Lublin, Zamość; area 2 - cities: Biała Podlaska, Chełm; area 3 - counties: Janów Lubelski County, Łuków County, Opole County, Parczew County, Tomaszów Lubelski County; area 4 – counties: Puławy County, Włodawa County
Numbers correspond with scale values 1-5: 1 - state takes no action, 5 – state takes very strong action

Oznaczenia: obszar 1 - miasta: Lublin, Zamość; obszar 2 - miasta: Biała Podlaska, Chełm; obszar 3 - powiaty: janowski, łukowski, opolski, parczewski, tomaszowski; obszar 4 - powiaty: puławski, włodawski.

Liczby odpowiadają wartościom skali 1-5, gdzie 1 - nieaktywne działania państwa, 5 - bardzo aktywne działania państwa.

Figure 3. Evaluation of the level of activity on the part of the state aimed at supporting accommodation and food companies' development

Rysunek 3. Ocena aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe

Source: Authors on the basis of surveys.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Research, as well as the actual situation diagnosis in the topic analyzed, enabled getting to know the entrepreneurs' opinion about the desired changes concerning the state activity in creating favorable conditions for the development of entrepreneurship. Generally, a significant percentage of respondents do not take a definitive position on the matter. The view of no fewer than 63.09% of

Badanie obok diagnozy stanu aktualnego w analizowanym temacie umożliwiło poznanie opinii przedsiębiorców na temat pożądaných zmian dotyczących aktywności państwa w tworzeniu bardziej sprzyjających uwarunkowań rozwoju przedsiębiorczości. Generalnie znaczny odsetek respondentów nie zajmuje w tej kwestii konkretnego stanowiska. Aż 63,09 % badanych neutralnie ocenia potrzebę działań pań-

them is neutral about the necessity for state activity, which implies the infrastructure development. This may be caused by the intensive development in the recent years as a result of the accomplished projects. A similar percentage of respondents – 62.15% feels a restrained need for the state tourism policy change, which may be connected to a non-belief in the possibility of change in that matter. A significant number of respondents – 50.79% is neutral about strengthening the freedom of border traffic for non-EU citizens which implies the increase in border traffic in the Lubelskie Voivodeship. Surprisingly, as many as 43.22 of respondents feel a restrained need for the state involvement in the promotional activity of the state and region, and 36.91% of them see a little need for such activity. Those polled most often to a large extent want to influence on the change of systematic solutions concerning the fiscal policy – 45.74%, and the existing and too large obligatory encumbrance of employers, mainly arising from the social insurance contributions – 37.85%. The structure of responses concerning the necessity for the state activity in creating conditions for development of the surveyed enterprises is shown on figure 4.

During the survey, respondents evaluated the need for change in the state activity in the area of the chosen enterprise development conditioning. The evaluation was based on a measurement scale from 1 to 5, in which 1 means – no need for change,

które wiązałyby się z rozwojem infrastruktury. Może to wynikać z jej intensywnego rozwoju w ostatnich latach w wyniku zrealizowanych już projektów. Podobny odsetek respondentów – 62,15% odczuwa umiarkowaną potrzebę zmian polityki turystycznej państwa, co może wiązać się z brakiem wiary w możliwość dokonania jakichkolwiek zmian w tej sferze. Znaczna część uczestników badania – 50,79% ma obojętne stanowisko w kwestii zwiększenia swobody ruchu granicznego dla obywateli państw spoza Unii Europejskiej, co przyczyniłoby się do zwiększenia ruchu turystycznego na obszarze województwa lubelskiego. Co zaskakujące, aż 43,22% respondentów odczuwa umiarkowaną potrzebę włączenia się państwa w działania promocyjne kraju i regionu, a 36,91% widzi małą potrzebę takich działań. Ankietowani najczęściej w dużym stopniu chcieliby wpłynąć na zmianę rozwiązań systemowych dotyczących polityki fiskalnej – 45,74% oraz istniejących, zbyt dużych obowiązkowych obciążeń pracodawców, głównie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne – 37,85%. Strukturę odpowiedzi dotyczących potrzeby zmian aktywności państwa w tworzeniu uwarunkowań rozwoju badanych przedsiębiorstw prezentuje rysunek 4.

W trakcie badania respondenci ocenili potrzebę zmian aktywności państwa w obszarze wybranych uwarunkowań rozwoju przedsiębiorczości. Oceny dokonano przy użyciu skali porządkowej 1-5, gdzie 1 oznaczało - brak potrzeby zmiany, 5 - bardzo dużą potrzebę zmiany. Uczestnicy badania odczuwają

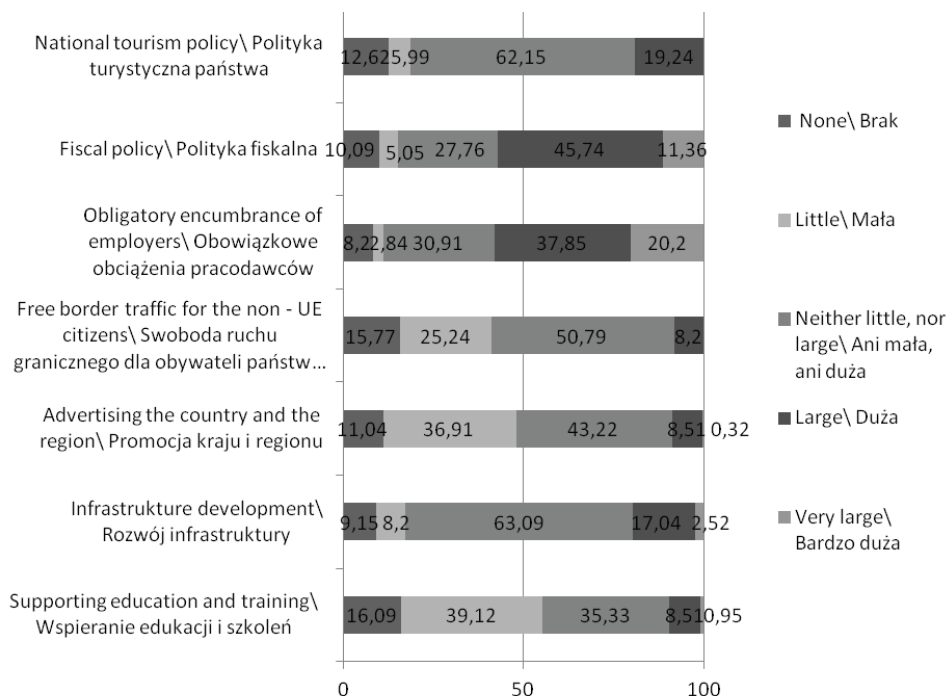

Figure 4. The evaluation of the need for change in the state activity in terms of supporting enterprises providing accommodation and Food services – the response structure (%).

Rysunek 4. Ocena potrzeby zmian aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe - struktura odpowiedzi (%)

Source: Authors on the basis of surveys.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

5 – a very large need for change. Those polled see the largest need for reduction of employers' burden connected to the obligation to pay the high social security contributions – 3.59 points. In the evaluation of this factor there are statistically significant differences between entrepreneurs from Lublin and Zamość, and entrepreneurs running an activity in Biała Podlaska, Chełm, as well as Janowski, Łukowski, Opolski, Parczewski, and Tomaszowski regions. There exists a restrained-popular conviction about the need for change in the current fiscal policy – 3.43 points. Especially the owners of the accommodation and Food enterprises from Biała Podlaska and Chełm care about such an activity. Their evaluations differ from the remaining entrepreneurs' evaluations significantly. On the same territories, the survey reveals the statistically substantial differences in the evaluation of the need for supporting activities aimed at education and training addressed to entrepreneurs. In the general opinion of respondents, the state should not concentrate much on such activities – 2.39 points. The increase in the freedom of border traffic of the non-EU citizens – 2.52 points, as well as more intensive advertising state and region activity addressed to the potential tourists – 2.50 points, are activities, which the owners of accommodation, and Food enterprises in the

największą potrzebę zmniejszenia przez państwo obciążeń pracodawców związanych z obowiązkiem płacenia wysokich składek na ubezpieczenia społeczne – 3,59 punkta. W ocenie tego czynnika istnieją istotne statystycznie różnice między przedsiębiorcami z Lublina i Zamościa, a przedsiębiorcami prowadzącymi działalność na terenie Białej Podlaskiej, Chełma, a także powiatów janowskiego, łukowskiego, opolskiego, parczewskiego i tomaszowskiego. Istnieje umiarkowanie duże przeświadczenie przedsiębiorców o potrzebie zmiany aktualnej polityki fiskalnej – 3,43 punkta. Szczególnie na takich działaniach zależy właścicielom podmiotów noclegowych i gastronomicznych z Białej Podlaskiej i Chełma, których oceny w sposób istotny statystycznie różnią się z ocenami przedsiębiorców z pozostałego obszaru badań. W tych samych obszarach terytorialnych badania istnieją różnice istotne statystycznie w ocenie potrzeby wspierania działań koncentrujących się na edukacji i szkoleniach adresowanych do przedsiębiorców. Generalnie na aktywność tego typu w opinii respondentów państwo nie powinno w znacznym stopniu koncentrować swojej uwagi – 2,39 punkta. Zwiększenie swobody ruchu granicznego dla obywateli państw spoza UE – 2,52 punkta, a także bardziej intensywne działania promocyjne kraju i regionu adresowane do potencjalnych turystów – 2,50 punkta, to kolejne działania, których potrzeby intensyfikacji w znacznym stopniu nie odczuwają uczest-

Table 3. The evaluation of the need for the state activity change in terms of supporting the accommodation and Food enterprises development

Tabela 3. Ocena potrzeby zmian aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe

State activity/ Aktywność państwa	Area/ Obszar				Total/ Ogół
	1	2	3	4	
State tourism Policy/ Polityka turystyczna państwa	2,84	2,86	2,88	2,92	2,88
Fiscal Policy/ Polityka fiskalna	3,24 ^a	4,14 ^{a,b,c}	3,43 ^b	3,39 ^c	3,43
Obligatory employers' burden/ Obowiązkowe obciążenia pracodawców	3,29 ^{a,b}	4,14 ^a	3,63 ^b	3,63	3,59
Free border traffic for the non-EU citizens/ Swoboda ruchu granicznego dla obywateli państw spoza UE	2,62	2,45	2,48	2,51	2,52
State and region promotion/ Promocja kraju i regionu	2,78 ^a	2,41	2,37 ^a	2,55	2,50
Infrastructure development/ Rozwój infrastruktury	2,93	2,77	2,99	2,94	2,96
Supporting education and training/ Wspieranie edukacji i szkoleń	2,61 ^a	1,68 ^{a,b,c}	2,38 ^b	2,43 ^c	2,39

a,b,c - indicated a substantial difference between the averages ($p < 1.05$).

Symbols: area 1 – cities: Lublin, Zamość; area 2 – cities: Biała Podlaska, Chełm; area 3 – regions: Janowski, Łukowski, Opolski, Parczewski, Tomaszowski; area 4 – areas: Puławski, Włodawski.

Numbers correspond to the values of the 1-5 scale, where 1 – no need for change, 5 – very large need for change.

a,b,c - wskazuje na istotną różnicę pomiędzy daną parą średnich ($p < 0,05$).

Oznaczenia: obszar 1 - miasta: Lublin, Zamość; obszar 2 - miasta: Biała Podlaska, Chełm; obszar 3 - powiaty: janowski, łukowski, opolski, parczewski, tomaszowski; obszar 4 - powiaty: puławski, włodawski.

Liczby odpowiadają wartościom skali 1-5, gdzie 1 - brak potrzeby zmiany, 5 - bardzo duża potrzeba zmiany.

Source: Authors on the basis of surveys.

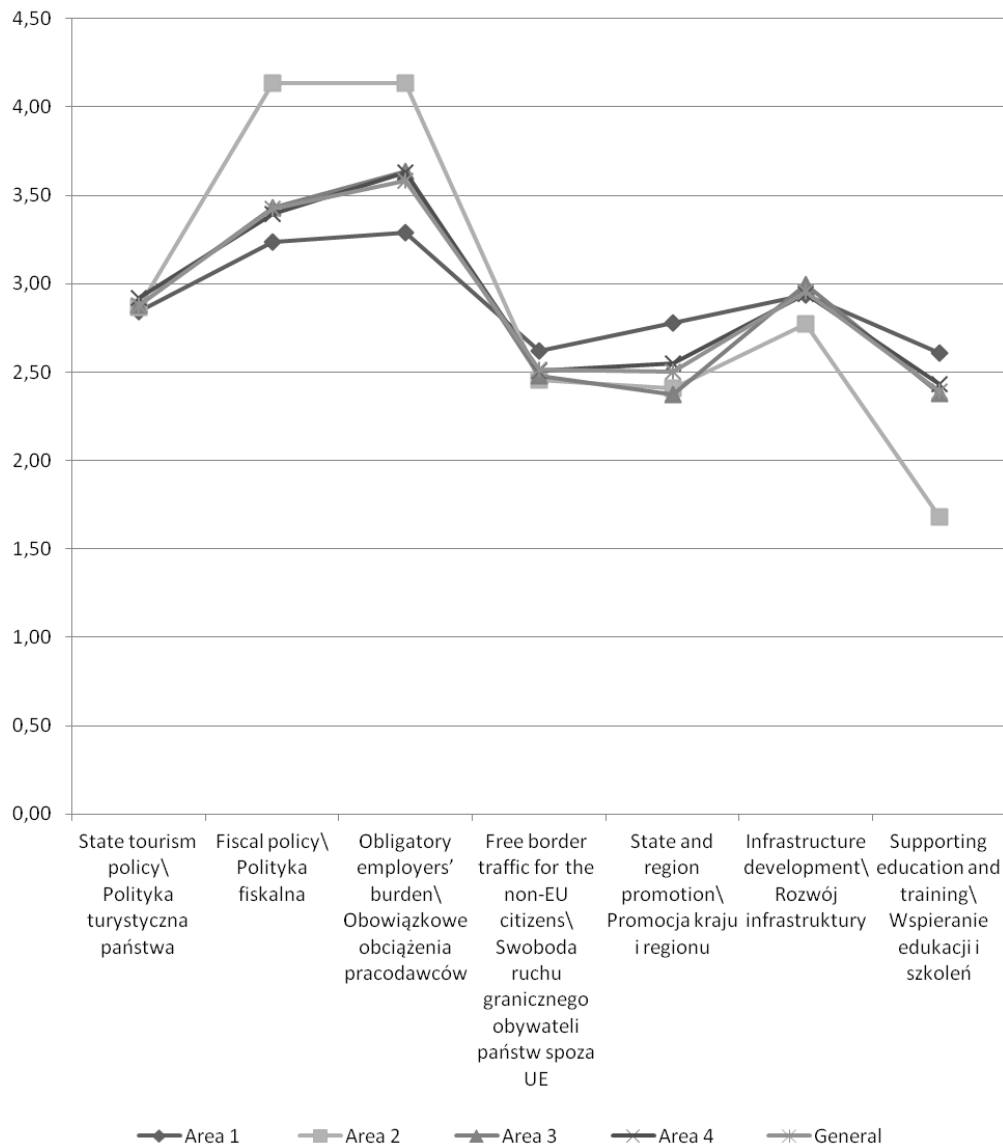
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Lubelskie Voivodeship do not feel any particular need for. Results of the survey are presented in table 3.

The need for change in the accommodation, and Food enterprises' development conditioning depend on the national policy, which is shown on Figure 5.

niczący w badaniu właściciele punktów i zakładów gastronomicznych oraz obiektów noclegowych funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Wyniki badań przedstawia tabela 3.

Potrzebę zmian uwarunkowań rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe uzależnionych od polityki państwa graficznie prezentuje rysunek 5.

Symbols: area 1 – cities: Lublin, Zamość; area 2 – cities: Biała Podlaska, Chełm; area 3 – regions: Janowski, Łukowski, Opolski, Parczewski, Tomaszowski; area 4 – areas: Puławski, Włodawski.

Numbers correspond to the values of the 1-5 scale, where 1 – no need for change, 5 – very large need for change.

Oznaczenia: obszar 1 - miasta: Lublin, Zamość; obszar 2 - miasta: Biała Podlaska, Chełm; obszar 3 - powiaty: janowski, łukowski, opolski, parczewski, tomaszowski; obszar 4 - powiaty: puławski, włodawski.

Liczby odpowiadają wartościom skali 1-5, gdzie 1 - brak potrzeby zmiany, 5 - bardzo duża potrzeba zmiany.

Figure 5. The evaluation of the need for the state activity change in terms of supporting the accommodation and Food enterprises development

Rysunek 5. Ocena potrzeby zmian aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe

Source: Authors on the basis of surveys.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Summary and conclusions

It is arguable if and in what way the state "should" have influence on the enterprise's activity. In the Polish reality it is a very important factor, which creates systematic conditions for running an enterprise.

Evaluating the enterprise development conditions which are dependent on the governmental level, it has to be admitted that the state to a small extent fulfilled the announcements of the policy that was to create attractive conditions for the development of economic operators.

This evaluation of reality was proved by the results of surveys. A single system for supporting institutions providing education and training, as well as consultancy and information has not yet been introduced. It should be also emphasized, that many unfavorable solutions in the General Tax Code¹⁰ were adopted. The lack of the single system for supporting the availability of sources of capital for micro and small enterprises should be also considered as a disadvantage. However, it has to be noted, that its links did function, for example the local loan funds. The Labour Code was modified in a way that makes it harder for employers to engage new employees, and maintain the already working ones¹¹.

The financial policy of the state contained the largest amount of general instruments. Among others, they were for example terms of the social insurance for entrepreneurs and employees. They have been criticized by entrepreneurs and economists (for being too high) for a long time. The lack of reform of the social insurance was caused by these too high social insurance contributions. In this area, the most visible were connections between the functioning of the economy and the wider state policy. The burden of high social insurance contributions and other social funds on salaries turned out to be counterproductive to the introduced facilitations created by the simplified taxation forms, tax reliefs, tax preferences, and loan guarantees. The adopted solution made it also harder for the priority objectives, such as the employment and development of rural areas to be accomplished¹².

Evaluating the state economic policy, which has been realized since the period of socio-economic changes at the beginning of 1990, in terms of supporting the development of small and medium enterprises, positive activities can be indicated concerning the issue analyzed. In 1995, the Polish Foundation for the Promotion and Development of Small and Medium Enterprises was founded. The creation of the Parliamentary Committee for Small and Medium Enterprises in 1996-1997 is also worth

¹⁰ The General Tax Code, the Act of 29 September 1997, the Polish Journal of Laws of 2012, item 749.

¹¹ Condition of the small and medium-sized enterprises in Poland. The report for the years 1995-1996, Polish Foundation for the Promotion and Development of Small and Medium Enterprises USAID GEMINI PROJECT PEDS, Warsaw 1997, p. 70

¹² Ibidem, p. 71

Podsumowanie i wnioski

Dyskusyjna jest teza czy i w jaki sposób państwo „powinno” wpływać na działalność przedsiębiorstw. W polskich realiach stanowi ono bardzo istotny czynnik, kreujący uwarunkowania systemowe prowadzenia działalności gospodarczej.

Dokonując oceny uwarunkowań rozwoju przedsiębiorstw zależnych od decyzji na szczeblu rządowym należy stwierdzić, że państwo w niewielkim stopniu spełniło zapowiedzi realizacji polityki, która stworzy dogodne warunki rozwoju podmiotów gospodarczych. Taką ocenę własnych rzeczywistości potwierdziły wyniki badań własnych. Dotychczas nie wprowadzono jednolitego systemu wspierania instytucji zapewniających dostęp do wiedzy i szkoleń, doradztwa i informacji. Zaznaczyć także należy przyjęcie wielu niekorzystnych rozwiązań w ustawie Ordynacja podatkowa¹⁰. Za minus należy uznać brak jednolitego systemu wspierania dostępu mikro i małych przedsiębiorstw do źródeł kapitału, aczkolwiek należy przyznać że funkcjonowały jego ogniwa, np. lokalne fundusze poręczeniowe. Kodeks pracy znowelizowano w sposób utrudniający zatrudnianie nowych pracowników, a także utrzymanie dotychczasowych pracowników¹¹.

Polityka finansowa państwa zawierała najwięcej instrumentów o charakterze ogólnym. Należały do nich m. in. zasady ubezpieczeń społecznych przedsiębiorców i zatrudnionych pracowników. Od dłuższego czasu wywołują one krytykę ze strony środowisk przedsiębiorców i ekonomistów (jako zbyt wysokie). Nadmierna wysokość składek na ZUS była bezpośrednim efektem braku reformy ubezpieczeń społecznych. W tym obszarze najbardziej widoczne były związki pomiędzy funkcjonowaniem gospodarki, a szeroko rozumianą polityką państwa. Obciążanie płac wysokimi składkami na ubezpieczenia społeczne i inne fundusze socjalne prowadziło do efektu przeciwnego względem wprowadzonych ułatwień stwarzanych przez uproszczone formy opodatkowania, ulgi i preferencje podatkowe, poręczenia kredytowe. Przyjęte rozwiązanie utrudniało też realizację priorytetowych celów państwa jakimi były zatrudnienie i rozwój obszarów wiejskich¹².

Oceniając politykę gospodarczą państwa realizowaną od okresu przemian społeczno-gospodarczych na początku lat 90-tych XX wieku w zakresie wspierania rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw, można wskazać na pozytywne działania w analizowanym względzie. W 1995 roku utworzono Polską Fundację Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Za pozytywne należy uznać utworzenie w latach 1996-1997 Sejmowej Komisji Małych i Średnich Przedsiębiorstw, a także zwy-

¹⁰ Ordynacja podatkowa, Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r., Dz.U. z 2012 poz. 749.

¹¹ Stan sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Raport za lata 1995-1996, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw USAID GEMINI PEDS PROJECT, Warszawa 1997, s. 70.

¹² Ibidem, s. 71.

mentioning, and consulting the new legal acts and strategies concerning the SME with entrepreneurs. In the context of creating conditions for the enterprise development, the adoption of the Act on the National Court Register, and passing the Act on the Registered Pledge and on the Register of Pledges were of a great importance. The adoption of acts concerning some of the taxation law aspects helped to facilitate the functioning of the SME sector. Positive to note was also the passing of the Act on the Polish Agency for Enterprise Development in 2000, as well as the Act on the Conditions of Admissibility and Supervision of Public Aid for Entrepreneurs. Laws concerning the rules of supporting the regional development were introduced. In 2002, the governmental document of a programme "Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku" was drawn up. Its aim was to BOOST economic activity of the SME sector in order to ensure an increase in employment, and the growth of competitiveness and functional capability on the Single European Market. In 2004 the Business Activities Freedom Act was introduced. The Act influenced the legal aspect of the business activity functioning on the Polish market to a large extent. The next legal step facilitating the development of entrepreneurship was the introducing of changes in terms of the social insurance contributions in 2005. The contribution was restricted to circa 250 zloty monthly for people, who lead an enterprise for the first time, or have not led an enterprise for the last 5 years. Moreover, in 2009 the process of the enterprise registration was simplified for legal persons (Drab-Kurowska, Sokół 2010, p. 101).

In the opinion of entrepreneurs operating on the accommodation and Food markets, the state inactively involves in creation of more favorable solutions facilitating the operation of an enterprise, from the point of view of entrepreneurship. Owners of the surveyed economic operators see a substantial role of the state in the realization of tourism policy, which should lead to the increase in tourism. Its recovery would bring improvement on the situation of operators offering accommodation and Food services. Unfortunately, the current state activities in that area were critically assessed by the participants of the survey. The systematic conditioning which interrupt the development of enterprises to the largest extent is the currently realized fiscal policy, and the obligatory entrepreneurs' contributions: pension contribution, accident insurance, health insurance transferred to ZUS, deductions for the institutional employee welfare benefits fund, safety and safety burdens, which are all assessed to be too high. These are slightly smaller impediments in running an enterprise in the most important economic-tourist sectors in the Lubelskie Voivodeship – cities: Lublin and Zamość, in comparison to the remaining areas. The evaluation of the situation may arise from larger number of customers using

czaj konsultowania nowych aktów prawnych i strategii działania wobec sektora MSP ze środowiskiem przedsiębiorców. W kontekście tworzenia warunków rozwoju przedsiębiorczości duże znaczenie miało przyjęcie ustawy O Krajowym Rejestrze Sądowym oraz uchwalenie ustawy O zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów. Ułatwieniem funkcjonowania przedsiębiorstw z sektora MSP było wprowadzenie ustaw dotyczących niektórych aspektów prawa podatkowego. Pozytywnie należy ocenić uchwalenie w 2000 roku ustawy o Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, a także ustawy O warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców. Wprowadzono do życia gospodarczego przepisy dotyczące zasad wspierania rozwoju regionalnego. W 2002 roku został opracowany przez rząd dokument programowy Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku, którego celem było pobudzanie aktywności gospodarczej sektora MSP zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost jego konkurencyjności i zdolności funkcjonowania na Jednolitym Rynku Europejskim. W 2004 roku wprowadzono w życie ustawę O swobodzie działalności gospodarczej. Ustawa w znacznym stopniu wpłynęła na prawny aspekt funkcjonowania działalności gospodarczej na polskim rynku. Kolejnym krokiem prawnym ułatwiającym rozwój przedsiębiorczości było wprowadzenie w 2005 roku zmian w zakresie płatności ZUS dotyczących ograniczenia płatności składki ZUS do około 250 zł miesięcznie dla osób, które po raz pierwszy lub w ciągu ostatnich 5 lat nie prowadziły działalności gospodarczej. Ponadto, w 2009 roku dokonano uproszczenia procesu rejestracji podmiotów gospodarczych zakładanych przez osoby fizyczne (Drab-Kurowska, Sokół 2010, s. 101).

W opinii badanych przedsiębiorców działających na rynku usług gastronomicznych i noclegowych państwo generalnie zbyt mało aktywnie włącza się w kreowanie korzystniejszych z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości rozwiązań ułatwiających prowadzenie działalności gospodarczej. Właściciele badanych podmiotów usługowych dostrzegają znaczącą rolę państwa w realizacji polityki turystycznej, która powinna prowadzić do rozwoju ruchu turystycznego. Jego ożywienie skutkowałoby poprawą sytuacji podmiotów świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe. Niestety aktualne działania państwa w omawianej sferze zostały krytycznie ocenione przez uczestników badania. Uwarunkowania o charakterze systemowym, które w największym stopniu utrudniają rozwój działalności gospodarczej to realizowana obecnie polityka fiskalna oraz zbyt wysokie w opinii badanych obowiązkowe świadczenia pracodawców związane ze składkami emerytalnymi, rentowymi, wypadkowymi, zdrowotnymi, przekazywanymi do ZUS, odpisami na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, świadczeniami socjalnymi, obciążeniami wynikającymi z przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy. Stanowią one nie-

accommodation and food services, and in consequence, from larger economic profits. Results of the survey indicate on the importance of legal solutions, which to a large extent translate into the financial situation of entrepreneurs, including those, who are active in a micro enterprise on the local market.

Entrepreneurs evaluate the current state activities concerning organising training and education for them moderately negatively. The evaluation of introducing solutions in terms of providing border traffic freedom for the non-EU citizens is similar. The survey also shown a moderate attitude of entrepreneurs towards the state and region advertising as a touristic product, as well as towards the infrastructure development. The above activities were particularly appreciated by entrepreneurs from the Lubelskie Voivodeship.

Owners of accommodation and food services operating in the Lubelskie Voivodeship have moderate expectations towards the state in the context of creating favorable development conditions for economic activities in terms of creating and realization of a proper tourism policy, leaving aside the procedural constraints in the border traffic for the non-EU citizens, advertising the state and regions, developing infrastructure and supporting educational and training activity. The most significant expectations relate to the change in the current fiscal policy, and to reduce the obligatory employers' burdens. It has to be emphasized, that there is a substantial differentiation in opinions on that subject in different areas. It can result from the financial situation of entrepreneurs taking part in this survey. Results of the survey bring conclusions, that entrepreneurs operating in the Lubelskie Voivodeship on the food and accommodation markets pay more attention to changes, which influence their financial profit directly. Activities which can influence tourism in the Lubelskie Voivodeship, and as a result make the number of customers larger indirectly, and during a longer period of time are of less importance.

Summing up, it has to be stated that the current policy of the Polish government is, in the perspective of entrepreneurs taking part in the survey, does not create favorable conditions for running an enterprise. Changes are necessary. Entrepreneurs should think about the development of their companies aiming for a longer time horizon, not focusing only on solutions which improve their situation temporarily.

co mniejsze utrudnienie prowadzenia działalności gospodarczej w najważniejszych ośrodkach gospodarczo-turystycznych województwa lubelskiego, tj. miastach Lublin i Zamość w porównaniu do innych obszarów. Ocena sytuacji może wynikać z większej liczby klientów korzystających w tych miastach z usług gastronomicznych i noclegowych, a co za tym idzie lepszego wyniku finansowego. Wyniki badania wskazują na ogromne znaczenie rozwiązań prawnych, które w bardzo dużym stopniu przekładają się na sytuację finansową przedsiębiorców, także tych, którzy działają w skali mikro na rynku lokalnym.

Przedsiębiorcy umiarkowanie negatywnie oceniają bieżące działania państwa związane z organizowaniem szkoleń i edukacją przedsiębiorców, a także te, które koncentrują się na wprowadzeniu rozwiązań dotyczących swobody ruchu granicznego obywateli państw spoza UE. Umiarkowanie oceniono aktywność państwa w sferze promocji kraju i regionu traktowanych jako produkt turystyczny, a także rozwój infrastruktury. Wspomniane działania zostały szczególnie docenione przez przedsiębiorców z powiatów ziemskich województwa lubelskiego.

Właściciele punktów i zakładów gastronomicznych oraz obiektów noclegowych funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego mają umiarkowane oczekiwania względem państwa w kontekście tworzenia sprzyjających uwarunkowań rozwoju działalności gospodarczej przejawiających się w tworzeniu i realizacji właściwej polityki turystycznej, dążeniach do likwidacji ograniczeń proceduralnych w ruchu granicznym dla obywateli państw spoza UE, promowaniu kraju i regionu, rozwijaniu infrastruktury czy wspieraniu działalności edukacyjnej i szkoleniowej. Najsilniejsze oczekiwania dotyczą zmiany obecnej polityki fiskalnej oraz zmniejszenia obowiązkowych obciążeń pracodawców. Zaznaczyć należy, że w tym względzie istnieje znaczne zróżnicowanie opinii uczestników badania z różnych jego obszarów. Może ono wynikać z sytuacji finansowej podmiotów gospodarczych biorących udział w badaniu. Uzyskane wyniki badań pozwalają wnioskować, że przedsiębiorcy działający na lubelskim rynku usług gastronomicznych i noclegowych przykładają większą wagę do zmian, które w sposób bezpośredni rzutują na uzyskiwany wynik finansowy. Mniejsze znaczenie w ich opinii mają działania, które pośrednio w dłuższej perspektywie miałyby szansę wpłynąć na rozwój ruchu turystycznego w województwie lubelskim, a tym samym liczbę klientów przedsiębiorstw gastronomicznych i noclegowych.

Podsumowując należy stwierdzić, że polityka polskiego rządu w obecnym kształcie z perspektywy przedsiębiorców, którzy uczestniczyli w badaniu, nie stwarza dogodnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Konieczne są zmiany. Przedsiębiorcy powinni myśleć o rozwoju swoich przedsiębiorstw przyjmując długi horyzont czasowy, nie ograniczając się tylko do rozwiązań, które doraźnie poprawią ich sytuację.

References/ Literatura:

1. Alejziak W., Marciniak T. (2003), *Międzynarodowe organizacje turystyczne*. Albis, Kraków.
2. Angowski M. (2005), *Wpływ otoczenia na rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach wiejskich*. Wyd. Akademii Rolniczej w Lublinie, Lublin.
3. Drab-Kurowska A., Sokół A. (2010), *Małe i średnie przedsiębiorstwa wobec wyzwań rozwoju technologii XXI wieku*. CeDeWu.pl Wydawnictwa Fachowe, Warszawa.
4. Kozłowska B., Osowska K. (2012), *Przedsiębiorstwo gastronomiczne*. Difin, Warszawa.
5. Lichniak I. (red.) (2011), *Determinanty rozwoju przedsiębiorczości w Polsce*. Oficyna Wyd. Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
6. Nehring A. (red.) (2014), *Uwarunkowania rozwoju i konkurencyjności przedsiębiorstw*, *Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej*. Dąbrowa Górnicza.
7. *Stan sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Raport za lata 1995-1996 (1997)*, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw USAID GEMINI PEDS PROJECT, Warszawa.
8. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r., *Ordynacja podatkowa*, Dz.U. z 1997 r.nr 137, poz. 926.

Websites/ Strony internetowe:

9. <http://ec.europa.eu>
10. <http://www.stat.gov.pl>

Submitted/ Zgłoszony: June/ czerwiec 2014

Accepted/ Zaakceptowany: July/ lipiec 2014